

MELLÉKLET:

România

Comisariatul pentru Administrarea Regiunilor Eliberate ale Transilvaniei
Cluj, la 11 noiembrie 1944.⁵⁴² Nr. 292/cab.

Domnule Președinte

Am onoarea a vă aduce la cunoștință următoarele:

Ieri, în 10 noiembrie 1944, la orele 12 mi-a comunicat domnul prefect al județului Mureș, dr. Ioan Bozdoc, că s-a prezentat la d-sa comandantul militar sovietic al orașului Tg. Mureș, care i-a comunicat, că administrațiunea publică trece asupra armatei sovietice. și că prefectul, dacă voiește să lucreze mai departe, însă fără a reprezenta autoritate. În aceeași vreme i-a comunicat, că armata, jandarmeria și poliția urmează să părăsească orașul. Dl. comandant sovietic al plasei Reghin, în aceeași vreme, a ordonat evacuarea tuturor autorităților românești din acea plasă.

La cererea d-lui prefect dr. I. Bozdoc s-a refuzat orice amânare a executării a acestui ordin.

În aceeași zi, de 10 noiembrie a.c., la orele 12³⁰ mi-a comunicat dl. prefect de Ciuc dr. Aurel Țețu că a primit ordin de la comandantul militar sovietic, ca în 48 ore să evacueze județul Ciuc, toate autoritățile românești.

Azi la orele 11 am primit un mesaj din partea I. P. S.⁵⁴³ Episcopului Iuliu Hossu din Cluj, care arată situația disperată a românilor din Transilvania de Nord, în urma împrejurarilor, că Armata Sovietică a preluat administrația publică în întreg teritoriul Transilvaniei de Nord. Mi-a trimis și o ordonanță a prefectului (instituit de autoritățile sovietice) din Cluj, în care se aduce ș-a cunoștință publică, că întreaga Transilvanie de Nord va fi de acum administrată de Armata Sovietică „de ocupație”.

Tot azi, ș-a orele 16 mi se comunica oficios, că în urma ordinului primit de la Comandamentul Sovietic, legiunile de jandarmi din județele Ciuc, Odorhei și Trei-Scaune sunt evacuate din acest teritoriu și retrag după frontiera dictatului de la Viena.

Din Transilvania de Nord, în urma acestei situații, a pornit un exod a populației românești, mai ales, că – după cum se spune a ordonat și expulzarea tuturor persoanelor care au trecut în acest teritoriu, de dincoace de granița din septembrie 1940.

Considerând greutatea situației, vă rog respectuos să binevoiți a lua măsurile, care se impun.

Primiți, vă rog, Domnule Președinte, asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

Înalt Comisar
(ss.) dr. Ionel Pop

Domniei Sale

Domnului General de Corp de Armata Adjutant Constantin Sănătescu,
Președintele Consiliului de Miniștri

542 A lap szélén, feltehetően Sănătescutól származó, kézzel írott megjegyzés olvasható: „Cunosc situația. Am cerut suspendarea măsurilor”.

543 I. P. S. – Înalt Preasfântit (Óméltósága).

11.

A KOMMUNISTA PÁRT MAROS-TORDA MEGYEI SZERVEZETE
ÉS A MAGYAR DEMOKRATA SZÖVETSÉG MEGBÍZOTTAI
IOAN BOZDOC PREFEKTUSNAK ÁTADOTT EMLÉKIRATA A HELYBELI
MAGYARSÁG ÜLDÖZTETÉSÉRŐL

Marosvásárhely, 1944. november 11.

Súlyos, sorozatos sérelmeink orvoslására a helyi Kommunista Párt és a Magyar Demokrata Szövetség megbízottai az alanti Emlékiratot nyújtották át dr. Bozdog⁵⁴⁴ prefektusnak:

A Maros-Torda megyei Kommunista Párt és Magyar Demokrata Szövetség az alantiakban foglalva össze a megye és Marosvásárhely város jelenlegi helyzetét:

A német és magyar csapatok kivonulása után a megye lakossága – ahol nem hurcolták magukkal – kifosztottan is, közművek nélkül is, a helyén maradt. Demokrata országban emberként akart élni és dolgozni. E szándékunkban éppen az építő munka megszervezése hívatott közigazgatási gépezetet akasztott meg. A közigazgatás megszervezőinek nagy része a bosszú gondolatával jött ide; rajtunk kívánják megbosszulni azokat a sérelmeket, amelyeket a fasiszta magyar állam velük szemben elkövetett. Ártatlanságunk és demokratikus meggyőződésünk tudatában tiltakozunk a minket igaztalanul sújtó alábbi intézkedések ellen:

I.

A fegyverszüneti egyezmény második pontjára hivatkozva a román hatóságok – sajátos értelmezésük alapján – letartóztatják és internáló táborok felé irányítják mindazokat a férfiakat, gyakran asszonyostól, csecsemőtől,

a) akik a magyar vagy a román hadseregből megszöktek, eldobva a Szovjeunió ellen irányított fegyvert;

b) a német és magyar hadseregtől elhurcolt és most Észak-Erdély valamelyik részéből visszatért lakosságot;

c) azokat, akik Antonescu uralma idején Dél-Erdélyből politikai magatartásuk miatt kénytelenek voltak Észak-Erdélybe menekülni, avagy kiutasítottak;

d) mindazokat, akiknek nem sikerült román állampolgárságot szerezni;

e) mindazokat a diákokat, akik a két ország közötti kölcsönös megegyezés alapján Észak-Erdélyben tanultak;

f) mindazokat, akik az 1940. év előtti Magyarország területéről jöttek Észak-Erdélybe és politikai meggyőződésükhöz híven itten maradtak és végül

g) kivizsgálatlan feljelentésre, vádaskodásra bárkit.

544 A prefektus neve helyesen: Bozdoc.

II. Nincs jogbiztonság

1.) Távollévő vagy akár helyben levő lakosok ingó vagy ingatlanvagyonát (birtokát, házát, műhelyét, üzletét) jogerős ítélet, törvényes alap nélkül, de hatósági segédlettel az Észak-Erdélybe betelepülők elveszik.

2.) Jóllehet csendőrök teljesítenek szolgálatot, a falvakban mindennapos a magyar lakosság bántalmazása és kifosztása.

3.) A román falusi lakosságot fegyveres nemzetőrségbe szervezik, a magyar lakosság felfegyverezetlenül és megszerzetlenül a nemzetőrség kényére-kedvére kiszolgáltatódik.

4.) A Maniu-gárdisták a falvakban bosszuló hadjáratot szervezve, gyilkosságtól sem riadnak vissza.

III. Veszélyben az emberi szabadságjog

1.) Közalkalmazottak százait bocsátják el törvénytelenül.

2.) Az orosz parancsra nemrég megnyílt magyar anyanyelvű elemi és középiskolákat a hatóságok bezárták.

3.) Tilos az anyanyelv szabad használata. Rendelettel és hatósági segédlettel eltüntették a magyar feliratokat és a közigazgatási nyelve pusztán a román nyelv.

E sérelmeinket a román hatóságok tevőlegesen okozták. Építő munkát nem végeztek és így passzivitásukkal is igen sokat ártnak a megye lakosságának. Ehhez járul még, hogy a demokrácia elveinek semmibevételével a közigazgatás ügyeiben a lakosság részt nem vehet és bele nem szólhat.

A Maros-Torda megyei Kommunista Párt és a Magyar Demokrata Szövetség bölcsen tudja, hogy nem a sérelmek föltárása, hanem megszüntetése a feladata. Azonban a háború okozta nehézségeken kívül egyes ellenkező politikai felfogású intézmények és egyének is megnehezítik munkánkat. A posta politizál, mert csak a felfogásával egyező küldeményeket továbbítja.

Vidékünk ma elzárt világ, ezért emlékiratunkat ezúton terjesztjük elő, kérve jóindulatú tanulmányozását és sérelmeink orvoslását.

*Kommunista Párt
Soós József, Pittner titkár
Magyar Demokrata Szövetség
Dr. Antalfy elnök, Vígh titkár⁵⁴⁵*

Szabad Szó, 1944. november 12.

545 Pittner Olivérről, a Szabad Szó felelős szerkesztőjéről, Antalfy Endre tanárról és Vígh Károlyról van szó.

12. A SZOVJET-ROMÁN FEGYVERSZÜNETI EGYEZMÉNY ELŐÍRÁSAINAK TELJESÍTÉSÉRŐL FOLYTATOTT KÉTOLDALÚ TÁRGYALÁSOK JEGYZŐKÖNYVE

Bukarest, 1944. november 12.

Titkos

Jelen voltak:

Visinszkij, Vinogradov, Bogdenko, Pavlov, Vasziljev elvtársak,
Sănătescu, Groza, Vișoianu urak.

Visinszkij elvt.: Szeretnék megvitatni néhány kérdést, amelyek az 1944. szeptember 12-én megkötött fegyverszüneti egyezménynek a román kormány részéről történő teljesítésével kapcsolatosak. Most a Sănătescu tábornok vezetése alatt álló új kormánnyal van dolgunk és reméljük, hogy az új kormány az SZSZKSZ-szel együttműködve biztosítja a fegyverszüneti egyezmény mihamarabbi teljesítését.

A szovjet társadalmat nyugtalanítja a fegyverszüneti egyezmény nem teljesítése. Ideutazásomnak az a célja, hogy tisztázzam az egyezmény teljesítésével kapcsolatos körülményeket és felvázoljam azokat az intézkedéseket, amelyeket meg kell tenni a fegyverszünet jobb és gyorsabb teljesítéséhez, melynek a Szovjetunió és Románia közötti kapcsolatok normalizálásának szilárd alapjául kell szolgálnia.

Sănătescu úr: A fegyverszüneti egyezmény nem teljes körű teljesítése egy sor okkal magyarázható. Így például az egyezmény teljesítésére felállított román bizottság nem volt kellő módon megszervezve, ezért az új kormány intézkedéseket tett, hogy kicserélje ennek a bizottságnak a vezetését és új szervezetet kapjon, sokkal teljesebbet, abból a célból, hogy gyors tempóban minden – a bizottság előtt álló – kérdés megoldásra kerüljön.

Az új bizottság rendelkezni fog technikai, végrehajtó és ellenőrző szervekkel. A bizottság élére, nyilvánvalóan katonát kell állítani, hogy gyorsabban és jobban működjön. Sok olyan probléma van nálunk, amely kissé lassan oldódik meg. Fel szeretnék vetni néhány problémát, amelynek a kedvező megoldása hozzá járulna a fegyverszüneti egyezmény jobb teljesítéséhez. Például nehézségeink vannak az áruszállítással. A vasúti pálya átállításának⁵⁴⁶ megoldása még nem valósult meg, nem oldódott meg a hadifoglyok visszatérésének kérdése sem, akiket a szovjet csapatok augusztus 24. után ejtettek fogságba, nincs rendezve az erdélyi közigazgatás kérdése sem.

A román adminisztráció a hadműveletek befejezése után négy megyébe hatolt be: Csík, Udvarhely, Háromszék, Maros. Hatóságaink beáramlása fokozatosan, másfél hónap alatt zajlott le. Ugyanakkor azt a tájékoztatást kaptuk a prefektusainktól, hogy a katonai parancsnokság utasította őket, hogy 24–48 óra leforgása alatt vonják ki Erdély egész területéről a közigazgatási és egyéb szervezeteket.

546 A széles nyomtávú vasút lefektetéséről van szó.